З першого погляду він нагадував звичайний текстовий процесор Вана — і клавіатурою і корпусом. Лише роздавившися прилад зблизька, Річард Хегстром побачив поздовжній розріз, що оперізував корпус; причому розріз було зроблено недбало, очевидно, лезом ножівки, аби припасувати трохи завелику катодну трубку. Архівні диски цієї чудернацької саморобки, геть позбавлені гнучкості, нагадали Річарду тверді платівки-сорокап'ятки, які він слухав у дитинстві.

— Боже правий, що це за страхіття?— галаснула Ліна, його дружина, побачивши, як чоловік разом із містером Нордхофом по частинах заносять машину до кабінету.

Нордхоф мешкав по сусідству з родиною Річардового брата: Роджером, Беліндою та їхнім сином Джонатаном.

— Племінникове дітище,— відказав Річард.— Містер Нордхоф каже, що хлопчик змайстрував цей прилад для мене. Він скидається на звичайний текстовий процесор.

— Саме так,— підтвердив Нордхоф. Старому пішов восьмий десяток, тож він натужно відсапувався.— Саме так його назвав бідний хлопчик. Може, трохи відпочинемо, містере Хегстром? Я зовсім знесилів.

— Авжеж відпочинемо,— сказав Річард і гукнув Сетові, своєму сину, який видобував химерні звуки з розстроєної фендер-гітари поверхом нижче. Кімнату, яку Річард хотів зробити вітальнею, син вирішив перетворити на музичну студію.

— Сете!— покликав він.— Піднімись лишень до мене та допоможи.

Незграйні акорди Сетової гітари тривали. Річард поглянув на Нордхофа і здвигнув плечима, неспроможний приховати почуття сорому. Нордхоф розуміюче кивнув, мовляв: "Дітки! Хіба ж дочекаєшся

від них кращого в наші дні?" Проте вони обидва добре знали, що Джонні, нещасний небіжчик Джон Хегстром, Роджерів племінник, син його паскудного брата,— він був не такий.

— Щиро вдячний вам за допомогу,— проказав Річард.

— У старої людини завжди доволі вільного часу. А крім того, це те найменше, що я міг зробити для Джонні. Ви знаєте: він задурно підстригав мій моріжок. Коли я хотів заплатити йому, він відмовлявся навідріз. Рідкісний був хлопчик.

Нордхоф і досі судомно хапав повітря ротом.

— Ви дозволите скляночку вода, містере Хегстром?

Річард сам пішов за водою, бо дружина навіть не відірвала очей від соромітного романчика, який вона читала, поглинаючи тістечко.

— Сете!— знов покликав він.— Може, все-таки піднімешся та допоможеш нам?

Але Сет і далі видобував глухі та безладні звуки з фендер-гітари, рахунок за яку Річард ще не сплатив до кінця.

Річард запросив Нордхофа залишитися на вечерю, але старий чемно відмовився. Річард знову знітився, але зумів на цей раз краще приховати свої почуття.

— Ну як може гідна людина жити в подібному оточенні?— не стримався колись Річардів приятель Берні Епштейн, на що Річард відповів лише безвиразним порухом голови, по якім з'явилося глухе почуття сорому.

Так, він і справді був гідний кращого. Але, невідомо чому, Річардове життя склалося невдало. Його ожиріла сварлива дружина вважала себе позбавленою принад життя, бо зробила ставку на кульгавого коня. Вголос вона цього, щоправда, не висловлювала. Його п'ятнадцятирічний синок пас задніх у тій самій школі, де працював Річард, бавився потойбічними звуками електрогітари вранці, вдень і вночі (переважно вночі) та, начебто, більшого й не прагнув.

— А от від пива я б не відмовився,— сказав Нордхоф.

Повеселішавши, Річард кивнув і пішов по дві пляшки пива.

Його кабінет містився в невеличкій прибудові. Так само, як і вітальню, це помешкання опорядив сам Річард. Але, на відміну від вітальні, в кабінеті він був неподільним господарем, мав змогу сховатися тут від неприємної йому дружини та чужинця-сина.

Ліна, звісно, не схвалювала існування подібної келії, де чоловік відгороджувався від сім'ї, однак завадити цьому вона була нездатна. Створення прибудови було однією з нечисленних мікроперемог Річарда над дружиною. Він, власне, і сам розумів, що для Ліни він був кульгавим конем. Побравшись шістнадцять років тому, вони обидва вірили, що Річард писатиме захоплюючі прибуткові романи, тож незабаром вони роз'їжджатимуть у "мерседесах". Але роман, який він спромігся написати, виявився зовсім не прибутковим. Критики, у свою чергу, не забарилися відзначити посередність твору. Ліна приєдналася до думки критиків. Це започаткувало їхнє взаємне відчуження. Вчителювання в середній школі, яке вони обидва вважали лише першою сходинкою до визнання, слави та багатства, стало головним джерелом сімейних прибутків. "Зависока сходинка",— невесело посміхався часом Річард, однак від своєї заповітної мрії так і не відмовився.

Він пописував оповідання, а подеколи статейки, був поважаним членом гільдії літераторів. Щороку він долучав п'ять тисяч доларів до

сімейного бюджету власною друкарською машинкою. Завдяки цим коштам, незважаючи на безнастанне ремствування дружини, він забезпечив себе власним кабінетом, який особливо став йому в пригоді з тих пір, коли Ліна відмовилась працювати.

— Маєте чудовий кабінет,— проказав Нордхоф, роздивляючись крихітну кімнату, стіни якої прикрашали безладно підібрані естампи.

Саморобний процесор з прилаштованим знизу комп'ютером стояв на столі. Пошарпану друкарську машинку "Оліветті" було тимчасово перенесено на одну з шафок.

— Мабуть, знає свою справу,— проказав Річард, поглянувши на процесор.— Мені здається, ви не дуже вірите, що він запрацює. Правда? Скільки це було Джону? Забув... Чотирнадцять?

Замість відповісти, Нордхоф розсміявся.

— Про дещо ви навіть не здогадуєтесь,— промовив він.— Я зазирнув ззаду в корпус екранного блока. Деякі провідники мають позначку "радіоаматор". Ви можете мені не повірити, але на решті я прочитав слово "еректор".— Старий пригубив пиво і, немов згадавши про поставлене питання, додав.— П'ятнадцять йому було. Зовсім недавно виповнилося.

— Еректор?— спантеличено закліпав очима Річард.

— Атож. Колись був такий електроконструктор. Якщо я не помиляюсь, він мав цю гру років з шести. На Різдво я зробив йому подарунок. Вже тоді він не міг спокійно дивитися на залізяки. Дрібниця ставала від нього скарбом. Цікаво, чи догодив я йому тим набором. Думаю, що дуже... Дев'ять років він служив йому. Навряд чи всі діти здатні на таке, містере Хегстром.

— Авжеж, не всі,— погодився Річард, згадавши іграшки Сета. Занедбані, припорошені пилом або ж навмисне понівечені — скільки всього він виніс на смітник протягом тих же самих дев'яти років.

— Значить, він не працюватиме,— сказав Річард, поглянувши на процесор.

— Не будемо робити подібні припущення, не спробувавши,— заперечив Нордхоф.— Адже хлопчик мав геніальні здібності. Хіба ви не чули про це?

— Я знав, що Джонні захоплювався технікою. Ще в шостому класі він здобув першу премію на науковій виставці штату, в якій брали участь набагато старші за нього діти. Його робота була пов'язана, здається, з програмуванням електронних ігор. Але зараз мова йде...

— Ви знаєте, в п'ятдесятих роках,— перебив його Нордхоф, поставивши пиво на стіл,— якесь хлоп'я спромоглося розщепити атом за допомогою двох бляшанок та електрообладнання вартістю в п'ять доларів. Джон розказав мені про це. А ще він розповів, що 1954 року, десь у глушині штата Нью-Мексіко, один хлопчик винайшов тахіони, негативно заряджені частки, яким приписують здатність мандрувати в часі. А хлопчик з Уотербері, штат Коннектікут, в одинадцять років здійснив випробування трубчастої вибухівки, яку він зробив з пластикової плівки здертої з тильного боку гральних карт. Своєю саморобкою він підірвав порожню собачу будку. Діти інколи дивують дорослих, а надто талановиті. Тож сюрпризи не виключені, містере Хегстром. Хто знає, може, щось та вийде. Він був славний хлопчик.

— Ви, мабуть, трохи любили його?

— О, містере Хегстром,— зітхнув Нордхоф.— Я дуже його любив, бо він був хлопець хоч куди.

"Як дивно складається життя",— подумав Річард. Його брат, відвертий негідник з шести років, був одружений з чудовою жінкою, мав вихованого розумного сина. Однак сам Річард, незважаючи на притаманні йому лагідність та доброту,— якщо взагалі це слово важило у світі, що втратив глузд,— обрав у супутники життя Ліну, яка швидко стала відлюдкуватою та потворно гладкою жінкою і народила йому Сета. Дивлячись у відкрите стомлене обличчя Нордхофа, він думав про те, чому все вийшло саме так і яка в тому була доля його власної вини, властивих йому слабкостей.

— Атож,— проказав Річард,— саме таким він був.

— Я зовсім не здивуюсь, якщо він працюватиме,— мовив Нордхоф.— Анітрохи не здивуюсь...

Провівши Нордхофа, Річард устромив штепсель у розетку і ввімкнув процесор. Коли прилад загув, Річард згадав, що на екрані мусять з'явитися літери IBM. Проте цього не трапилося. Жахливо, немов потойбічні голоси домовини, випливло з темряви й зупинилося перед його очима послання:

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, ДЯДЕЧКО РІЧАРДЕ!

ДЖОН.

— Святий Боже,— прошепотів він, важко опустившись на стілець.

Нещасливий випадок, який спричинився до загибелі його брата з дружиною та племінником, стався лише два тижні тому. Вони саме поверталися із заміської прогулянки. Роджер — як завжди, напідпитку — був за кермом. Однак на цей раз його хмільному везінню, мабуть, прийшов край, бо керований ним пошарпаний фургон зірвався у прямовисне урвище. Пролетівши тридцять метрів, машина

розплющилася й вибухнула. Трагедія сталася два тижні тому. А його, Річардів, день народження був....

На минулому тижні. Цей процесор мав стати іменинним подарунком племінника. Думка про це збільшувала біль. Річард не міг пояснити собі, чому. Але біль його мучив. Він нахилився, аби вимкнути екран, однак раптом забрав руку.

"Якесь хлоп'я спромоглося розщепити атом за допомогою двох бляшанок та електрообладнання вартістю в п'ять доларів".

Підвівшись, він підійшов ззаду до кінескопа й подивився крізь шпарини вентиляційної системи. Все було так, як казав Нордхоф. Дроти з магазину "радіоаматор". Дроти з набору "еректор" з крихітною торговельною позначкою. Він також побачив те, що випало з уваги Нордхофа, або про що старий вирішив за краще змовчати. Річард роздивився всередині незграбно припасований до нутрощів приладу, немов наречена Франкенштейна, трансформатор від дитячої залізниці.

— Святий Боже,— гірко розсміявся Річард.— Святий Боже, Джонні, що ти мав на меті, коли паяв цю іграшку?

Однак насправді такий дарунок не захопив Річарда зненацька. Адже протягом кількох останніх років він вголос мріяв про власний текстовий процесор. Коли кпини дружини стали зовсім нестерпні, він звірив свою таємницю племінникові.

— З його допомогою я швидше писатиму та переписуватиму і взагалі працюватиму плідніше,— сказав він якось хлопчику минулого літа.

Джонні довго вивчав його серйозним поглядом своїх розумних світло-блакитних, але завжди сторожких очей, напрочуд великих за скельцями окулярів.

— Тоді чому ви й досі не придбали процесор?— спитав хлопчик.

— Бо їх не дуже роздаровують,— відбувся жартом Річард.— Найпростіший коштує близько трьох тисяч. А досконалі моделі сягають вісімнадцяти.

— То, може, я сам зроблю для вас процесор,— сказав тоді Джонні.

— Може, й зробиш,— сказав Річард, дружньо поплескавши племінника по спині.

З тих пір до самого візиту Нордхофа він жодного разу не згадав про ту розмову.

Дроти з магазину для аматорів електротехніки.

Трансформатор від іграшкової залізниці.

Боже мій...

Він повернувся на своє місце з бажанням вимкнути процесор, бо невдала спроба написати будь-що, на його думку, могла споганити самий задум не по літах дорослого тендітного, можливо, давно приреченого племінника.

Однак натомість він натиснув кнопку виконання. Мурашки побігли в нього по спині від того дотику, бо слово на кнопці й справді було дещо моторошним. Воно навряд чи пасувало до творчості. Від нього тхнуло газовими камерами, електричними стільцями... А може, й пошарпаними фургонами, що летять у безодню.

Гудіння комп'ютера було голоснішим, ніж у стандартних текстових процесорів, які йому доводилося бачити. Звук наближався до ревіння.

"Що в блоці пам'яті, Джоне?— запитав він подумки.— Ліжкові пружини? Чи, може, притулені один до одного трансформатори від дитячих залізниць? Або бляшанки?"

Знов у пам'яті постали дитячі очі на незворушному витонченому обличчі. Хто знає, може, ця любов до чужої дитини була химерна, навіть порочна? Ні, він мав належати мені. Я був цього певен... гадаю, що й племінник теж відчував подібне. Водночас поряд нього мала бути Белінда, Роджерова дружина. Окуляри в похмурі дні були на ній не в дивину. А скельця вона навмисне вибирала великі, бо синці під її очима дедалі більшали. Белінда закарбувалася в його пам'яті напруженою та нерухомою; вона знічено сиділа під парасолькою гучного реготу чоловіка. І Річард щоразу думав: "Ти мала належати мені".

Ця думка відлунювала нестерпним болем, бо вони вдвох, разом із братом, познайомилися з нею в шкільні роки, вдвох призначали побачення. Між братами був дворічний проміжок, а вік Белінди припадав якраз на середину цього проміжку. Тож вона була старша за Річарда на рік і настільки ж була молодша за Роджера. Щоправда, Річард перший познайомився з дівчиною, яка згодом стала матір'ю Джона. Роджер вдерся в їхні взаємини за правом старшого, нахаби, що завжди домагався свого, а, зустрівши перешкоду, негайно застосовував силу.

Я злякався. Злякався і відступив від неї. Невже все сталося так просто? Любий Боже, згляньтеся на мене! Адже, мабуть, це було саме так. Мені кортить підфарбувати правду, але власну легкодухість перед обличчям совісті краще не замовчувати. Ну, а якби доля й справді розпорядилася інакше та віддала б Ліну з Сетом моєму нікчемному братику, а мені — Белінду з Джоном? Що помінялося б від того? А як, скажіть, може мисляча людина бавитися продуманими до дрібниць нісенітницями? Може, ти сміявся? Чи, може, репетував? Чи, може, хотів застрелити себе, як застрелюють зрадливого пса?

...Я ЗОВСІМ НЕ ЗДИВУЮСЬ, ЯКЩО ВІН ПРАЦЮВАТИМЕ. АНІТРОХИ НЕ ЗДИВУЮСЬ...

Його пальці вправно забігали по клавішах. Підвівши голову, він побачив, як на екрані зелені літери шикуються в речення:

МІЙ БРАТ БУВ ПИЯК І НІКЧЕМА.

Плин літер по екрану навіяв спогад про іграшку, яка була у нього в дитинстві. Звалася вона магічною кулею. Згідно з умовами гри, треба було поставити будь-яке недвозначне запитання, відповідь на яке можна було побачити, перевернувши кулю іншим боком до себе. Дурні і водночас загадкові відповіді іграшки часом перехоплювали подих:

МАЙЖЕ НЕ СУМНІВАЙСЯ НЕ РОЗРАХОВУЙ НА ЦЕ СПИТАЙ ПІЗНІШЕ

Роджер заздро дивився на ту іграшку. Якось видуривши її в брата, він щосили пожбурив кулю на хідник. Іскрами сипонули скалки.

Дослухаючись до пульсуючого гудіння комп'ютерного блока, який вичаклував Джон, Річард згадував, як, захлинаючись від ридань, він безсило повалився на асфальт, неспроможний повірити у братову підлоту.

— Плаксій, плаксій, подивіться на рюмсу, — самовдоволено піддражнював його Роджер.— Твоя куля — всього лише копієчне барахло. Подивись-но краще сам: кілька табличок з написами та склянка води.

— Я все розкажу!— нестямно кричав Річард. Мозок пекло вогнем. Очі заливали сльози відчаю.— Я розповім про все мамі! Про все!

— Тільки спробуй — я зламаю тобі руку,— застеріг брат і так гидко посміхнувся, що Річард зрозумів: Роджер не зупиниться і перед цим. Тож він покорився.

МІЙ БРАТ БУВ ПИЯК І НІКЧЕМА.

Значить, усе-таки друкує. А як комп'ютер? Чи накопичує він інформацію? В усякому разі Джону, безперечно, вдалося зв'язати панель стандартного процесора з екраном. Написане мимоволі збудило непрохані нудотні спогади. Але навряд чи племінник це передбачив.

Він обвів очима кімнату і, невідомо чому, зупинив погляд на речі, яка з'явилася тут усупереч його волі і була не до місця. Це був студійний фотопортрет дружини, її різдвяний йому подарунок, зроблений два роки тому.

"Я хочу, щоб він висів у твоєму кабінеті",— сказала вона тоді. І Річард не забарився його повісити. Це був, напевне, один із способів нагляду за ним. "Не забувай, Річарде, я тут. Дарма що я зробила ставку на поганого коня. Я все одно тут. Тож пам'ятай про це".

Студійний фотопортрет, що хибив неприродністю кольорів, не пасував до затишного сполучення естампів Уїслера, Хомера та Уїта. Очі в Ліни були напівпримружені; масивні, складені бантиком уста лише віддалено нагадували посмішку. "Я все одно тут,— здавалося, говорили ті уста. — Тож не забувай це".

Його пальці забігали по клавішах:

ПОРТРЕТ МОЄЇ ДРУЖИНИ ВИСИТЬ НА ЗАХІДНІЙ СТІНІ МОГО КАБІНЕТУ.

Він подивився на ці слова, і вони сподобалися йому не більше, ніж портрет.

Річард ударив по кнопці СТИРАННЯ. Слова зникли, лише в кутку порожнього екрана пульсувала крапка індикатора. Він поглянув на стіну, але портрета там не побачив.

Річард надовго — принаймні так йому здалося — заціпенів, утупившись у порожнє місце на стіні. З цього стану його повернув до

життя запах його дитинства, який пам'ятався так само виразно, як і розтрощена заздрісним Роджером куля: перегрівався трансформатор від дитячої залізниці. Запах нагадував, що прилад потребує відпочинку.

Він його вимкне.

За хвилину.

Річард підвівся на ватних ногах, підступив до стіни. Провів пальцями по панелі. Адже портрет щойно був тут, так, саме на цьому місці! Він зник безслідно, а заразом і гачок, не залишивши навіть заглиблення там, де його колись пригвинтив Річард. Світ довкола раптом посірів, тож він позадкував, заточуючись, боючись знепритомніти на манір акторок з другорядних мелодрам. Він згріб обома руками шкіру живота, щосили здавив її пальцями. Від жахливого болю довколишній світ набув виразних обрисів.

Від порожнього місця на стіні Річард перевів очі на саморобний процесор покійного племінника.

"На вас, можливо, чекатимуть несподіванки,— бриніли у вухах слова Нордхофа,—...чекатимуть несподіванки, несподіванки, несподіванки..."

Ще б пак, якщо навіть у п'ятдесятих роках хлоп'я спромоглося відкрити частки, що долають час, цілком природно сподіватися чудес від прилада, який його талановитий племінник зробив з уламків старого процесора, нехитрого обладнання та жмуту провідників. Такі несподіванки можуть позбавити людину здорового глузду.

Запах перегрітого трансформатора дедалі дужчав. Він бачив, як струминки диму виповзають крізь шпарини корпусу. Комп'ютер зловісно ревів. Треба було вимкнути прилад. При всій своїй талановитості Джон, очевидно, не встиг усунути недоробок цього чудернацького приладу.

Але чи знав він, що його дітище спроможне на такі чудеса?

Відчуваючи себе витвором власної уяви, Річард знову сів на свій стілець і надрукував:

ПОРТРЕТ ДРУЖИНИ ВИСИТЬ НА СВОЄМУ ЗВИЧАЙНОМУ МІСЦІ.

Хвилину дивився на надруковане, потім, перевівши погляд на клавіатуру, натиснув кнопку ВИКОНАННЯ.

Підвів очі.

Портрет Ліни знову висів на стіні — там, де й завжди.

— Господи,— прошепотів він.— Пресвятий Боже.

Він провів долонею по щоці, подивився на порожній екран з індикаторною крапкою і надрукував:

З ПІДЛОГИ МОЄЇ КІМНАТИ ЗНИК КИЛИМ.

Зробивши вставку на регістрі, Річард додрукував:

НА ЙОГО МІСЦІ ЛЕЖИТЬ ПОЛОТНЯНИЙ ГАМАНЕЦЬ З ДВАНАДЦЯТЬМА ІСПАНСЬКИМИ ДУБЛОНАМИ,— і знов натиснув кнопку ВИКОНАННЯ.

Він опустив очі й побачив білий мішечок, затягнутий шворкою.

— Боже милосердий,— проказав він несамохіть чужим голосом.— О Боже, мій Боже! Він, мабуть, ще довго повторював би Богове ім'я, якби не настирливі сигнали, що їх почав подавати процесор. У верхній частині екрана миготіло слово: ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ.

Річард повимикав тумблери живлення і кинувся щодуху з кімнати, немов рятуючись від нечистої сили. Біжучи, він підхопив мішечок за шворку, вкинув його в кишеню штанів.

Коли увечері він подзвонив Нордхофу, листопадовий вітер за вікнами виводив химерних пісень. Сетів рок-ансамбль калічив у вітальні шлягер Боба Сігера. Ліна розважалася в клубі "Богоматері Невтолимої Печалі", грала в бінго.

— Чи працює та штука?— спитав Нордхоф.

— Ще й як,— відказав Річард і витяг з кишені золотий. То була масивна монета завтовшки від восьмої до чверті дюйма. На однім її боці поряд з рельєфно виступаючою головою конкістадора стояла дата — 1587.— Вона здатна на таке, чого й не уявити.

Він захихотів, затуливши долонею рота, однак смішок все одно було чути.

— Вірю,— стримано погодився Нордхоф.— Джон був надзвичайно обдарований хлопчик. І він дуже любив вас. Але хлопчик — то всього лише дитина. Здібний він чи звичайний, прояв його любові може виявитися згубним. Ви мене розумієте?

Але Річард нічого не збагнув. Він трусився від збудження, немов у лихоманці. У сьогоднішній газеті повідомлялося, що теперішня ціна унції золота становить п'ятсот чотирнадцять доларів. Зваживши скарб на поштових вагах, Річард визначив, що в кожній монеті по чотири з половиною унції. Згідно з риночним курсом цін, загальна вартість його скарбу дорівнювала 27 756 доларам. Річард припустив, що суму можна збільшити разів у чотири, якщо продавати монети як нумізматичну рідкість.

— Чи не могли б ви прийти до мене, містере Нордхоф? Зараз або пізніше.

— Ні,— відмовив Нордхоф.— І, відверто кажучи, мені не хотілося б цього робити. Я гадаю, це стосується лише вас та Джона.

— Але...

— Пам'ятайте про те, що я сказав. І заради всіх святих — будьте розважливі! — застеріг його Нордхоф і поклав трубку.

Річард отямився лише за півгодини. Він знову сидів перед екраном процесора, ледь торкаючись кнопки вмикача, не наважуючись на більше. Двічі повторене Нордхофом речення насторожило Річарда. "Заради всіх святих — будьте обережні". Атож, треба бути обережним з машиною, здатною на подібні дива.

Але яким чином вона їх робила?

Він не міг цього збагнути, та нерозуміння не заважало погодитися з фактом. Він не вперше відчував подібне німе здивування. Його фахом була англійська мова, а часом — письменницька праця. Він був геть позбавлений будь-яких технічних нахилів. Повний невіглас у таких питаннях, як, скажімо, діють програвачі, двигуни внутрішнього згоряння, телефони і навіть зливний пристрій у власній вбиральні. Взагалі його цікавив процес дії, а не принцип. А хіба існує тут різниця між першим та другим?

Він увімкнув машину.

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, ДЯДЕЧКО РІЧАРДЕ! — знов спалахнули літери на екрані.

Він ударив по кнопці ВИКОНАННЯ, і племінникове поздоровлення зникло. "Цей прилад працюватиме не довго",— раптом подумав Річард. Він не мав сумніву, що напередодні загибелі Джонні все ще паяв цей процесор, впевнений, що до дня народження дядька залишається цілих два тижні. Однак вік Джонні урвався завчасно, а цей дивовижний прилад, здатний знищувати одні та утворювати інші речі реального світу, розповсюджував запах небезпечно перегрітого трансформатора і через кілька хвилин задимів. Хлопчик не встиг удосконалити процесор, бо....

Але хіба тільки тому, що мав час попереду? Справа була зовсім не в цьому. І Річард про це знав.

Він згадав напружені, сторожкі очі племінника за товстими скельцями окулярів. У тих очах не було ані впевненості, ані віри в тривалість життя. Одне слово спадало йому на думку, коли він бачив племінника. Приреченість — те слово було не просто влучне, воно було єдино точне. Випромінювана хлопцем приреченість була така відчутна, що часом Річард хотів пригорнути його до себе, розрадити лагідним словом, сказати, що щаслива доля теж існує в цьому світі, що достойні не завжди помирають молодими...

Знову в уяві постав Роджер, який, розмахнувшись, пожбурив на тротуар магічну кулю. З хряскотом розлетілася пластмасова оболонка, і магічна рідина —— всього лише звичайна вода — поструменіла по асфальту. По тому виникло інше видіння, в якому подряпаний Роджерів фургон з написом на кузові "Хегстром, поставка товарів", збивши куряву та каміння, зривається в урвище і при падінні вщерть розплющує передок. Мозок мимоволі домальовував жахливу сцену: обличчя Роджерової дружини вмить ставало кривавим місивом; нестямно кричучи, в пастці палаючої машини борсався Джон, обвуглювався...

На ньому завжди була печать близького кінця. Тож зрештою все сталося саме таким чином.

— Як пояснити все це?— проказав Річард упівголоса, дивлячись на порожній екран.

СПИТАЙ ПІЗНІШЕ.

Комп'ютер загудів гучніше. Це сталося швидше, ніж удень. У ніс ударив запах перегрітого трансформатора, який Джон припаяв за екраном процесора.

Казкове диво.

Процесор потойбічного світу.

То що ж він, власне, таке? Що мав на меті племінник, готуючи дядькові такий подарунок? Сучасний, космічної ери, еквівалент чарівного ліхтаря? Чи, може, скринька, що виконує всі бажання?

Він почув, як з грюкотом розчахнулися задні двері, і у вітальні загомоніли голоси Сетової ватаги. Хлопці перегукувалися надто голосно та хрипко. Вони були напідпитку або накурилися дурману.

— Де твій старий, Сете?— спитав хтось.

— Бавиться чимось у кабінеті, напевне,— відказав Сет.— Він, мабуть, уже зовсім...

Повів вітру за вікном не дав йому розчути сказане, однак за мить знизу долинув стадний вибух паскудного реготу. Річард слухав їхні мерзотні жарти, ледь схиливши набік голову.

МІЙ СИН — РОБЕРТ ХЕГСТРОМ,— несподівано для себе надрукував він. Його палець завис над кнопкою СТИРАННЯ. "Що ти надумав

зробити?— жахнувся він подумки.— Схаменися! Невже ти хочеш убити власного сина?"

— Адже щось він та робить,— зауважив хтось.

— Мій явно не при своїх клепках,— проказав Сет.— Ви б краще поговорили з моєю матір'ю. Вона б вам розповіла. Старий...

"Ні, це не буде вбивством. Я просто зітру його з реального світу". Його палець опустився на клавішу.

— ...нічого не робив, крім...

Речення "МІЙ СИН — РОБЕРТ ХЕГСТРОМ" зникло з екрана. Одночасно із зеленими літерами на півслові урвався голос Сета. Запала мовчанка, тільки за вікном холодний листопадовий вітер похмурим виттям провіщав близькі морози. Вимкнувши процесор, Річард вийшов на подвір'я. Стоянка біля дому була порожня. За кермом старомодного, страхітливого вигляду автофургона, що возив ансамбль разом з апаратурою на нечасті виступи, звичайно сидів гітарист Норм Якийсь. Автофургон зник. Він, напевне, гасав по невідомих йому, Річарду, автострадах або стояв припаркований біля якоїсь жалюгідної закусочної. Десь там же був і той хлопець, Норм, і його дружок Дейві, на диво порожньоокий бас-гітарист ансамблю, на мочці вуха якого хилиталася англійська шпилька. Далеко був і барабанщик без передніх зубів. Всі вони існували десь-інде. Де завгодно — тільки не тут, бо зник Сет. Сет ніколи не жив у цьому домі.

Його було викреслено.

— В мене більш немає сина,— проказав пошепки Річард.

Скільки разів доводилося йому читати цю театральну фразу в другорядних романчиках? Сто? Двісті? І завжди він залишався

байдужим. Але тепер у тих словах була правда. Чиста правда. Так, безперечно. Вітер завихрився біля ніг. Раптом, судомно схопивши повітря ротом, Річард зкоцюрбився від гострого болю в животі. Коли приступ минув, він почвалав до задніх дверей. У вітальні йому впала в око відсутність пацюкуватих тенісних туфель Сета, яких син мав аж чотири пари, але з жодною не хотів розлучитися. Підійшовши до сходів, Річард торкнувся поруччя рукою. В десятирічному віці — коли бажано хоч інколи замислюватися над власними вчинками, з чим, правда, не хотіла погодитися дружина, яка заборонила карати дитину,— Сет глибоко врізав у дерево свої ініціали. Річард промучився ціле літо, лагодячи понівечене місце. Він обробляв дерево наждаком, зашпаровував та полірував, однак туманні обриси тих літер були незнищенні. Зараз тієї позначки не було. На другому поверсі, в синовій кімнаті, панувала стерильна охайність знеособленого помешкання. Табличка з написом "Кімната для гостей" виявилася б тут цілком доречною. Найдовше Річард забарився у вітальні, з якої зникло павутиння дротів, мікрофони, підсилювачі та безладна купа деталей, яку Сет вічно збирався зробити магнітофоном. Однак синові завжди бракувало зосередженості та вправності його двоюрідного брата. У вітальні все мало відбиток особистості господині: химерні важкі меблі, оксамитові гобелени з приторно-солодкими сюжетами. На одному з них було зображено Останню Вечерю, на другому — оленя на тлі північного призахідного краєвиду. Як і нагорі, тут не залишилося жодної ознаки синового існування.

Річард почув шерех коліс — до дому під'їхала машина.

"Це Ліна,— подумав він, проймаючись панічним відчуттям власної провини.— Ліна повернулася з клубу. Що скаже вона, помітивши відсутність Сета?"

"Убивця!— уявлявся жінчин зойк.— Ти вбив мою дитину!"

Але насправді все було інакше.

— Я просто витер його,— прошепотів він і піднявся по сходах.

Ліна погладшала.

Вона вирушила грати в бінго, маючи 180 фунтів. Додому вона повернулася при всіх 300, а може, й більше, протиснувшись боком крізь отвір задніх дверей. Страхітливих розмірів поперек та стегна хвилями перекочувалися під поліестеровими брюками брудно-зеленого кольору. Шкіра її обличчя, яке мало жовтуватий колір ще три години тому, зараз була хворобливо блідою. В тому обличчі Річард бачив ознаки серйозного пошкодження печінки або ж зародження важкої серцевої хвороби. З-під важких повік Ліна обвела його своїм незмінно зневажливим поглядом. У пухкій руці вона тримала велетенського заморського індика, який ковзав і задубіло трусився від рухів у хрусткому целофановому кульку, немов жертва мудрованого самогубства.

— Чого ти очі вилупив?— процідила вона.

"Дивлюся на тебе, Ліно. Просто дивлюся. Отак ти і ввійшла у світ, де в тебе немає дитини, де тобі нікого любити, нехай навіть своєю нудотною любов'ю. Отак ти виглядаєш у світі, куди приходить все і звідки виходи закриті. Так, Ліно... На тебе я луплю очі. Саме на тебе".

— Роздивляюся цього велетенського птаха,— нарешті спромігся він, — бо вперше такого бачу.

— Прокинься йолопе, та краще допоможи мені.

Відчувши під рукою моторошний холод мертвої плоті, він поклав індика на стіл. Поверхня озвалася стуком, тож Річарду здалося, що він поклав на стіл поліно.

— Куди?— роздратовано крикнула дружина, махнувши рукою в бік комірчини.— В наш, розтуди його, холодильник він не влізе. Поклади його в льодовню.

— Вибач,— знітився Річард. Він не знав, що в них була льодовня, принаймні за часів Сета.

Він поніс індика до комірчини, де під лампами денного світла лежала мертовно-біла труноподібна льодовня фірми "Амана". Річард заштовхав заморожене страховисько всередину, до задубілих, як кістка, трупів інших птахів та ссавців. Зробивши це, він повернувся до кухні. А Ліна тим часом видобула банку з арахісовими цукерками і заходилася їх поглинати.

— Сьогодні було святкове бінго,— пояснила вона.— Ми вирішили провести гру сьогодні, бо наступного тижня отець Філіпс лягає до лікарні. Йому мають вирізати жовчний міхур. Я повністю виграла кон.

Вона самовдоволено посміхнулась. Її рот та зуби були коричневі від шоколаду та арахісового масла.

— Ліна,— мовив він,— чи не шкодуєш ти, що ми не маємо дітей?

Вона подивилась на Річарда, немов на безнадійно божевільного.

— Навіщо мені писклята у домі?— здивувалася вона й посунула напівспустошену банку вглиб шафи.— Я втомилася. Ти будеш лягати чи підеш чманіти над друкарською машинкою?

— Мабуть, посиджу трохи,— відказав він напрочуд спокійним голосом.— Я не забарюся.

— Чи діє та штуковина?

— Що?..

Зрозумівши, про що вона питає, він знову пройнявся гострим почуттям провини. Адже вона знала про існування процесора, безумовно знала! Хоч Сета й витерто, смерть Роджера та трагедія його родини не пішли в небуття.

— Зовсім ні,— відказав він.— Вона не працює.

Дружина кивнула, немов почувши приємну новину.

— Це твій племінничок! Вічно витав у хмарах. Так само, як і ти, Річарде. Якби я не знала, що ти ні до чого не здатний, то, мабуть, ще підозрювала б, чи це не ти согрішив п'ятнадцять років тому.

Вона зайшлася цинічним, напрочуд гучним реготом, реготом підстаркуватої повії, і Річард мало не кинувся на неї з кулаками. Однак його губи склалися в тонку та холоду посмішку, схожу на перший лід на поверхні озера.

— Я ненадовго,— мовив він.— Мені треба дещо занотувати.

— А чому б тобі не написати повість або оповідання на здобуття Нобелівської премії?— байдуже спитала вона і почвалала до сходів, важко зарипівши паркетом.— Між іншим, ми й досі винні за мої окуляри, а ще ми прострочили внесок за відеофон. Ну невже так важко заробити для сім'ї хоч трохи розтреклятих грошенят?

— Річ у тім,— сказав Річард,— що це важко пояснити. Але сьогодні, здається, в мене є непогані задуми.

Дружина зупинилася на мить і зміряла його поглядом, напевне підшукуючи в пам'яті щось ущипливе стосовно того, що пуття від тих задумів небагато, а вона, дурна, йому вірила. Але змовчала. Можливо,

його посмішка вдалася їй зловісною. Вона засопла нагору. А Річард стояв і слухав, як вона гупає по східцях. Піт збудження та втоми струменів по його обличчю.

Він повернувся і попростував до свого кабінету.

Коли він цього разу ввімкнув прилад, комп'ютер негайно почав видавати уривчасте виття. За лічені секунди прилаштований за екраном трансформатор почав розповсюджувати сморід. Щойно він витер Джонове поздоровлення, як прилад задимів. "Кепські справи,— подумав Річард.— У мене обмаль часу. Ні, часу у мене нема зовсім".

З усіх можливостей він вибрав дві: вставкою повернути Сета до реального світу (зробити це було не важче, ніж утворити іспанські дублони) або довести до кінця вже розпочату справу.

Дим густішав, спонукав до негайних дій. За кілька секунд на екрані мав замигтіти сигнал ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ.

Він пробіг пальцями по клавішах.

МОЯ ДРУЖИНА — АДЕЛІНА МЕЙБЛ УОРЕН ХЕГСТРОМ.

І натиснув на кнопку СТИРАННЯ.

Я САМОТНЯ ЛЮДИНА,— надрукував він.

Нараз у правому верхньому кутку через рівні проміжки часу заблимало слово ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ-ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ-ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ.

"Благаю, адже я не закінчив. Молю тебе, молю".

Густий сивий дим сунув з усіх отворів корпуса. Подивившись крізь шпарини безнастанно волаючого комп'ютерного блока, Річард побачив похмурий язичок червоного полум'я.

"Скажи мені, чарівна куле, чи судиться мені здоров'я, мудрість та багатство? Чи доведе до самогубства безвихідь самотнього життя? Чи досить часу попереду?"

ЗАРАЗ НЕ ЗНАЮ, СПИТАЙ ПІЗНІШЕ.

Тільки на пізніше часу не було. Він натиснув кнопку ВСТАВКА. На мить потемнілому екрані у шаленому ритмі пульсувало попередження, що комп'ютер перевантажений. Річард почав друкувати:

...ЩО ЖИВЕ РАЗОМ ІЗ СВОЄЮ ДРУЖИНОЮ БЕЛІНДОЮ ТА СИНОМ ДЖОНАТАНОМ.

"Молю тебе, молю!"

Він ударив по кнопці ВИКОНАННЯ.

Слова зникли. Екран залишався порожнім, здавалося, цілу вічність. Тільки слово ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ мигтіло дедалі швидше, тож, якби не тінь, утворювана в проміжках, виникала ілюзія нерухомості, що нагадувало циклічну команду комп'ютера. В приладі щось тріснуло, зашипіло — Річард застогнав. Зелені літери з'явилися на екрані, пропливли таємничо на чорному тлі.

Я САМОТНЯ ЛЮДИНА, ЩО ЖИВЕ РАЗОМ ІЗ СВОЄЮ ДРУЖИНОЮ БЕЛІНДОЮ ТА СИНОМ ДЖОНАТАНОМ.

Річард знов торкнувся кнопки ВИКОНАННЯ.

"А зараз,— подумав він,— можна було б надрукувати, приміром, таке: Всі недоробки цього процесора були усунені до того, як містер Нордхоф приніс його сюди. Або ж: Я маю сюжети для двадцяти блискучих бестселерів. А може: Переді мною та моїми близькими щасливе майбутнє.

Але він так ні на що і не спромігся. Його пальці нерішуче ворушилися над регістром, а він відчував — буквально відчував,— що думки безладно збиваються докупи, утворюючи затори, схожі на найжахливішу в історії внутрішнього згоряння автомобільну пробку на вулицях Манхеттена.

Весь екран раптом вкрили смуги, утворені ланцюжками слів: ПЕРЕВАНТАЖЕННЯПЕРЕВАНТАЖЕННЯПЕРЕВАНТАЖЕННЯПЕРЕВАНТАЖЕННЯПЕРЕВАН

По цім, клацнувши, комп'ютер вибухнув. Сніп полум'я вивергнувся крізь шпарини і зразу ж згас. Річард відсахнувся, затулив обличчя долонями, боючись вибуху катодної трубки. Однак усе обійшлося. Просто зникло зображення. Річард сидів, утупившись у чорну безодню згаслого екрана.

НЕ МАЮ ВПЕВНЕНОСТІ ЩОДО ЦЬОГО. СПИТАЙ ПІЗНІШЕ.

— Тату.

Він шарпко крутнувся в кріслі. Річарду здалося, що його шалено калатаюче серце ось-ось вихопиться назовні, розколовши грудну клітку. Перед ним стояв Джон Хегстром, все той же, за винятком деяких незначних, але помітних рис. "Можливо,— подумав Річард,— ці зміни пояснюються тим, що його батьком став батьків брат". Чи, може, просто зникла ота поволока сторожкості та недовіри з його очей, завжди збільшених скельцями окулярів. На хлопчику зараз була металева оправа, а не відразна рогова, яку Роджер купував дитині через те, що вона коштувала на п'ятнадцять доларів дешевше. А може, причина

полягала зовсім в іншому? Дитина просто позбулася одвічної печаті приреченості.

— Це ти, Джоне?— хрипким голосом спитав він, думаючи про те, чи міг він мріяти про більше щастя. І хоч якою сміховинною була правда, він признався собі, що ще хвилину тому стояв перед вибором. Мабуть, цим хиблять усі люди.

— Джоне, невже я бачу перед собою тебе?

— А кого ж іще? — здивувався Джон і кивнув головою в бік процесора.— Ти часом не постраждав, коли ця саморобка вирушила в електронний рай?

— Минулося. Зі мною все гаразд,— усміхнувся Річард.

— Даруй мені, що він зіпсувався. Не знаю навіть, навіщо я взявся паяти цей відпрацьований мотлох,— сказав хлопець, похитуючи головою.— Мене наче щось підштовхувало. Дитяча забавка.

— Нічого,— мовив Річард і, підійшовши до хлопчика, поклав руку на його плече.— Хто знає, може, тобі пощастить наступного разу.

— Звісно, якщо не стануть на заваді інші задуми,— посміхнувся хлопчик.

— То так і буде.

— Мама зварила какао і кличе тебе.

— Іду,— сказав Річард, і вони разом пішли в дім, куди ніхто ніколи не приносив задубілого індика, одержаного як приз за перемогу в бінго.

— Саме зараз мені потрібна чашка какао.

— Я повикручую все, що вціліло, і викину той непотріб на смітник,— сказав Джон.

Річард схвально кивнув.

— Витри її з нашого життя, синку,— сказав Річард, і вони ввійшли, сміючись, у вітальню, що пахтіла гарячим какао.